

26. Бендерская Е. Г. Рассмотрение уголовного дела в отсутствие подсудимого : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Бендерская Екатерина Геннадьевна. – М., 2010. – 30 с.

Надійшла до редколегії 22.08.2015

НАГОРНИЮК-ДАНИЛЮК А. А. ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ИНСТИТУТА СПЕЦИАЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ УКРАИНЫ

Исследованы различные подходы к пониманию процессуально-правовой природы уголовного производства в отсутствие подозреваемого или обвиняемого. По результатам исследования установлено, что различия в законодательном регулировании уголовного производства в отсутствие подозреваемого или обвиняемого стали результатом дифференциации уголовно-процессуальной формы, обусловленной широким распространением случаев уклонения подозреваемыми и обвиняемыми, находящимися за пределами Украины и объявленными в межгосударственный и/или международный розыск, от явки по вызову следователя, прокурора, следственного судьи, суда и необходимостью в такой ситуации обеспечить реализацию принципа неотвратимости уголовной ответственности.

Ключевые слова: процессуальная форма, критерии дифференциации, специальное уголовное производство, заочное рассмотрение уголовных дел, подход, упрощенное производство, особый порядок судебного разбирательства, самостоятельность уголовного производства.

NAGORNIUK-DANYLIUK O. O. THE CONCEPT, ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF THE INSTITUTION OF SPECIAL PROCEEDINGS WITHIN CRIMINAL PROCEDURE OF UKRAINE

Existing theoretical and legal achievements of modern legal science in the study of criminal proceedings in the absence of a suspect and / or accused person are researched; its nature and essence are defined.

According to the results of the research it was established that special proceedings occupies a specific niche in criminal procedure of Ukraine. The institution of special criminal proceedings is a special procedure for realizing criminal proceedings, which provides a retreat from the usual procedure, the presence of significant differences and peculiarities in the activities of the competent authorities, which are provided at several stages of criminal procedure.

Differences in legislation regulation of criminal proceedings in the absence of a suspect or accused were the result of differentiation of criminal procedural form, due to widespread evasion by suspects and accused, who are outside of Ukraine and are announced in interstate and / or international wanted list, to appear when summoned by an investigator, prosecutor, the investigative judge, the court and due to the need in this situation to ensure the implementation of the principle of inevitability of criminal liability.

Keywords: procedural form, criteria of differentiation, special criminal proceedings, consideration of criminal cases in absentia, approach, summary proceedings, special procedure of a court trial, autonomy of criminal proceedings.

УДК 343.23

Ю. В. ОРЛОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОЛІТИЧНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Досліджено політичні переслідування як кримінологічно значущі фактори та форми відтворення політичної злочинності. Запропоновано авторське поняття категорії «політичне переслідування». Відстоюється думка, що воно може бути двох видів: політико-правове та політико-дискримінаційне. Викладено вузьке та широке розуміння останнього. Перше відображає діяльнісну природу переслідування, друге – структурно-функціональну. Політико-дискримінаційне переслідування диференційоване на цілерациональне, цінніснациональне та корпоративно-узвичаєне.

Ключові слова: політичне переслідування, дискримінація, діяльність, злочинність, політика, функція.

Orlov, Y.V. (2015), "The political persecution as a social and legal phenomenon: criminological aspect" ["Politychne peresliduvannya yak sotsialno-pravovyi fenomen: kryminolohichniy aspekt"], *Pravo i Bezpeka*, No. 2, pp. 120–126.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, що нині тривають у сфері публічного адміністрування, порушують проблеми засадничого характеру для функціонування українського суспільства як цивілізованої спільноти. Вони стосуються, передусім, світоглядного базису розгортання реформістського руху, який імпліцитно ідентифікується з ліберально-гуманістичною філософією владарювання. На фоні узвичаєних, до певної міри традиційних складових українського соціокультурного, правового простору такі парадигмальні зміни у своїй початковій динаміці неодмінно набувають гострих, конфліктних форм. Цей процес в цілому є закономірним, а відтак – прогнозованим. Проте поруч із передбачуваними ускладненнями, в тому числі й у криміногенній обстановці, він виявляє низку супутніх обставин, що рельєфно вимальовуються у комплексі новітніх політичних факторів злочинності, окремих маловивчених форм політично зумовленої кримінальної активності. Серед останніх – феномен політичного переслідування, який, незважаючи на перманенту присутність у фаховому правничому і публіцистичному дискурсах, виявляє невизначні контури свого змісту й обсягу.

Окремо варто наголосити, що нещодавні законодавчі новації виводять малодосліджене поняття «політичне переслідування» на рівень юридичних категорій. Так, відповідно до ч. 1 ст. 5 закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» держава взяла на себе обов'язок збору, узагальнення та оприлюднення інформації про переслідування з політичних мотивів [1], які мали місце протягом 1917–1991 рр. на території нашої держави, що має сенс і в аспекті відновлення історичної справедливості, і в суто кримінологічному аспекті. Тому виникає потреба у визначенні відповідної категорії.

Стан дослідження. Політико-кримінологічні проблеми протидії злочинності висвітлювались у працях таких вчених як О. М. Бандурка, В. М. Бурлаков, Я. І. Гілінський, В. О. Глушков, О. М. Дрьомін, П. А. Кабанов, О. М. Литвинов, В. В. Лунєєв, А. Л. Сморгуньова, А. М. Черниш, Д. А. Шестаков та деяких інших. Однак дослідженню феномена політичних переслідувань у кримінологічному аспекті окрема увага

не приділялася, що і зумовлює актуальність теми цієї статті.

Метою статті є визначення соціально-правової природи, поняття і видів політичного переслідування, а також здійснення стислого кримінологічного аналізу особливостей його відтворення.

Виклад основного матеріалу. Етимологічне тлумачення поняття «переслідувати» дає наступні уявлення про його зміст: 1) гнатися слідом за ким-небудь, намагаючись наздогнати, знищити тощо; 2) ходити невідступно за ким-небудь, супроводити кого-небудь скрізь з якоюсь метою; 3) не кидати кого-небудь, мучити, не давати спокою комусь; 4) піддавати утискам, пригноблювати кого-небудь [2, с. 280]. З цього виходить, що переслідування не є одноактною дією, подією, передбачає певний процес, а отже і комплекс заходів, та є за своєю сутністю різновидом соціальної діяльності. Навіть більше – переслідування є джерелом обтяжливих станів (правових або неправових). Такі стани можуть бути соціально затребуваними (як, наприклад, у випадку з кримінальним переслідуванням) або ж соціально небажаними, шкідливими чи навіть небезпечними.

Саме небезпечність переслідування зумовила розвиток у зарубіжній науковій літературі та правовому полі категорії «стокерство» (з англ. *to stalk* – вистежувати, переслідувати), яка пов'язується із систематичним, цілеспрямованим, тривалим порушенням прав на приватність. У вітчизняній кримінології перші спроби актуалізації та наукового аналізу цього явища належать В. С. Батиргарєєвій. Вчена зазначає, що стокерство, виходячи з англійського походження цього слова, означає пошуки, переслідування, вистежування та подальше стеження і залякування жертви з метою встановлення повного контролю над нею, нерідко пов'язаного із застосуванням фізичного насильства аж до вбивства жертви. Типова поведінка стокерів полягає у небажаній нав'язливій увазі до певної особи з боку іншої особи або групи осіб. При цьому конкретні форми стокерства можуть мати широкий діапазон свого прояву – від порушення елементарних правил міжособистісного спілкування (постійні дзвінки, образи по телефону або електронній пошті, надсилання небажаних подарунків тощо) до протиправних дій (серйозні погрози та залякування фізичним насильством, спричинення

шкоди життю й здоров'ю жертви) [3, с. 219]. Завдяки стокерству досягається своєрідний небажаний «ефект присутності» в житті певної особи. Через це, власне, і порушуються складові права на приватність, а також інші конфігурації благ (об'єктів), суб'єктів, їх прав і свобод як складових суспільних відносин, поставлених, зокрема, і під кримінально-правову охорону.

Аналогічний «ефект присутності» можемо спостерігати і у випадку політичного переслідування, що є специфічним різновидом стокерства. Через небажану, протиправну пряму чи опосередковану, явну чи завуальовану присутність у житті людини, її близьких, певного індивідуального чи групового суб'єкта політичної активності відбувається незаконне обмеження прав, свобод, можливостей задоволення законних інтересів, з'являються додаткові юридичні обов'язки, особи стають жертвами злочинів. Вказані обмеження та інші варіації шкоди завдаються об'єкту переслідування перманентно, мають триваючий, динамічний характер, внаслідок чого реалізується «проникаюча здатність» досліджуваного феномена: порушується звичайний порядок життєдіяльності, руйнуються чи іншим чином деформуються соціальні зв'язки, знижується активність людини. Загалом, вважаємо, існують достатні підстави розглядати стокерство (в тому числі і політичне переслідування) як комплексний різновид насильства, який ще має знайти в науці своє належне обґрунтування, концептуальну розробку.

Щодо діапазону об'єктивних проявів політичного переслідування, то він є вельми широким. Так, фахівці правозахисної організації Громадського комітету захисту від політичних переслідувань в Україні цілком обґрунтовано констатують, що вказане переслідування може бути де-юре як легальним, так і цілком незаконним. Воно спирається на закон, коли, наприклад, щодо особи відбувається кримінальне переслідування (її права обмежують у зв'язку з кримінальним провадженням) або проти особи безпідставно застосовують примусові заходи медичного характеру, зокрема психіатричні, чи обвинувачують у вчиненні адміністративного правопорушення, або особа стає об'єктом позовів у порядку цивільного чи господарчого судочинства. Втім, переслідування може бути і цілком незаконним. Йдеться про залякування в ході так званих «профілактичних розмов»; погрози звільнення з роботи або навчального закладу; позбавлення роботи і легальних доходів; незаконні дії правоохоронних органів (побиття, незаконний збір інформації про особу, незаконні стеження, затримання та обшуки

тощо); перешкоджання поширенню інформації; примушення до вступу в певну політичну партію; примушення до участі в заходах певної політичної сили тощо. Ці дії можуть здійснюватися як державними посадовцями, так і недержавними групами чи приватними особами за толерування таких дій державою [4, с. 3]. Є підстави вважати, що перелік конкретних дій щодо політичного переслідування особи не є вичерпним, а їх групування за тим чи іншим критерієм (за винятком легальності чи нелегальності) не має вираженого наукового значення.

Важливим є інше: щоб вести мову про політичне переслідування у власному значенні цієї категорії, слід встановити наявність функціональних зв'язків між окремими актами того чи іншого обтяжливого впливу на особу. Тому не може вважатися політичним переслідуванням таке неправомірне соціальне обтяження особи, що хоча і має політично зумовлений характер, але є разовою дією. Наприклад, звільнення з роботи, відмова у прийнятті на роботу, відмова у реєстрації як кандидата на виборні посади, неправомірне застосування заходу адміністративного примусу і т. п. Однак за наявності функціональної єдності певної множини подібних актів впливу, тобто при наявності спільної мети та інтегрованості до єдиного механізму діяльності, слід говорити про політичне переслідування.

Отже, політичне переслідування є функціонально однорідною діяльністю, що планомірно реалізується щодо певної особи і призводить до наслідку у виді соціального обтяження (залежно від засобів переслідування воно може набувати найбільш суспільно небезпечних значень), зниження її політичної активності. Крім того, і на цьому слід окремо наголосити, структура такої діяльності в цілому є телеологічною, що певною мірою відображає її суб'єктивний зміст. Це означає, що кожен з окремих її складових підкорений визначеній цілі. «Древо» цілей при цьому може набувати досить розгалуженого характеру на тактичному, ситуативному рівні. Тим не менш, воно має стратегічну уніфікацію – спрямованість на досягнення політичної чи політично зумовленої мети.

Однак слід мати на увазі, що політично стимульоване застосування до особи заходів кримінально-правового та пов'язаних з ними кримінально-процесуального характеру може мати двояку природу: політико-інструментальну та політико-цільову. Перше є проявом сваволі правлячої еліти. У цьому сенсі політичне переслідування набуває яскраво виражених аморальних і соціально-деструктивних ознак, не сприяє утвердженню позитивних

суспільно-політичних тенденції розвитку. У такій ситуації з упевненістю можна констатувати наявність політичного переслідування як *суть прояву дискримінації*. Хоча при цьому формальні вимоги закону можуть бути і витримані. Вчинення особою злочину виступає радше як привід для нейтралізації її політичної активності (або помсти), аніж дійсне прагнення встановити справедливість, відновити порушені суспільні відносини, компенсувати завдану шкоду тощо. Політико-цільова ж природа заходів кримінально-правового характеру розкривається через їх іманентні властивості як змісту норм-заборон.

Кожній державі притаманне формування складного механізму захисту власних політико-інституційних елементів від деструктивного впливу. Йдеться, перш за все, про діяння, відповідальність за які передбачена нормами статей розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України «Злочини проти основ національної безпеки України», а також тих статей, які встановлюють кримінальну відповідальність за злочини проти виборчих прав громадян та деякі інші. Очевидно, криміналізація відповідних діянь має однією зі своїх підстав конструктивістські моделі суспільної небезпечності, що виявляються у доцільних в конкретний історичний період і в конкретному суспільстві формах та межах стримання певної частини населення від неконтрольованого впливу на групу осіб, яка репрезентує (може репрезентувати) вищий рівень державної влади. Тож правова оболонка, яка використовується для легітимізації інструментів стримання й забезпечення стабільності функціонування державного сегмента політичної системи (у тому числі й опосередковано через захист політичних прав громадян), має своїм змістом політичні заходи, оформлені як елементи кримінально-правової політики, а також політики у сфері протидії злочинності загалом. І це в цілому є явищем нормальним, саме на такі політико-правові механізми існує суспільний попит у всі часи та у всіх державах.

У зв'язку з цим постає логічне питання: чи можна вважати політичним переслідування особи за вчинення злочинів проти основ національної безпеки, виборчих прав громадян та інших так званих політичних злочинів? Застосовуючи семантичний підхід інтерпретації прикметника «політичний» (який базується на політиці; пов'язаний із проведенням політики у житті), можна надати ствердну відповідь. Оскільки визначене коло кримінально-правових норм приймається та застосовується в межах кримінально-правової і кримінологічної

політики, зорієнтоване на захист суспільних відносин, що виникають, змінюються, припиняються, в тому числі у сфері політики як такої, то й кримінальне переслідування пов'язане з проведенням політики у житті, воно також є політичним. Однак, вочевидь, такий підхід у конкретному випадку призводить до синкретизму; втрачається інтуїтивно-чуттєва, аксіологічна, етична оцінка політичного переслідування як політичної кримінальної практики. Тому, вважаємо, необхідно здійснити диференціацію досліджуваної категорії щонайменше на два види, які відображають відповідні аспекти двоїстої природи політичного переслідування.

Перший, який зберігатиме негативне соціально-правове оціночне і смислове навантаження, – *політико-дискримінаційне переслідування*. До цього різновиду політичного переслідування входять не лише ті його прояви, що охоплюються процедурами притягнення до кримінальної відповідальності, а й адміністративні, дисциплінарні, акти зловживання правом, позаправові заходи. Але в будь-якому випадку превалювання політичної мотивації дій щодо зловживання владою, службовим становищем або ж без такого повинно супроводжуватись дискримінацією, тобто порушенням юридичної рівності через не заборонену законом політичну діяльність, політичні переконання. Політико-дискримінаційне переслідування, як правило, заборонене нормами національного законодавства. А дії щодо його організації слід вважати політичним злочином. Тому саме переважно таке переслідування має перебувати в зоні тягіння кримінологічних інтересів.

Другий різновид, що відображатиме прояв легальної державної політики, – *політико-правове (легальне) переслідування*. Воно виражається у передбачених законом заходах реагування на порушення у сфері виборчого законодавства, посягання на основи національної безпеки і т. п. Зміст та форми реалізації цього виду переслідування входять до предметної зони кримінально-правової політики.

Залежно від телеологічного навантаження на політичні практики, для підтримання яких застосовується політико-дискримінаційне переслідування, можна виділити чотири типи останнього:

1) *цілераціональне політико-дискримінаційне переслідування*, яке в основі має раціональну мету щодо коригування політичної активності особи у заданому руслі. Як правило, таке переслідування відбувається в контексті недобросовісної конкуренції у політичній сфері напередодні виборчих кампаній, а тому часто

залежить від електоральної кон'юнктури, результатів моніторингу впливовостей опозиційних сил та ступеня загрози набуття ними коаліційних властивостей;

2) *цінніснораціональне політико-дискримінаційне переслідування* характеризується ідеологічним фундаментом протистояння політичних опонентів, очевидним браком толерантності до альтернативних суспільно-політичних концептів або конкретних персоналій, якими репрезентована політична сила і на яких спрямоване переслідування. Саме на цьому ґрунті, а не завдяки раціонально окреслюваним загрозам політичного фіаско як результату демократичних процесів відбувається переслідування опонентів. Зазвичай такого роду переслідування здійснюються з боку представників радикально налаштованих (крайніх правих або крайніх лівих) політичних акторів, що зовсім не обов'язково репрезентовані владною елітою;

3) *корпоративно-узвичаєне політико-дискримінаційне переслідування*, яке проявляється у діяльності: а) осіб, «відданих» провладній команді, з числа виконавців різного рівня, які прагнуть таким чином продемонструвати свою функціональну придатність, політичну та корпоративну надійність; б) осіб, яких можна охарактеризувати як «приспосованців», тобто тих, які організовують політико-дискримінаційні переслідування задля демонстрації власної лояльності та прагнення співпрацювати з представниками нової політичної еліти; в) неформальних лідерів певного політично значущого угруповання (партії, депутатської фракції тощо), які таким чином переслідують суто «виховну» мету, спрямовану на «дисциплінування» членів єдиної політичної команди. В останньому випадку політичне переслідування відіграє роль деякої публічної кари за порушення окремих неформальних політико-корпоративних (а іноді – відверто кримінально-субкультурних) норм, вимог відданості групі за зміну політичної орієнтації та приналежності і т. п.

Підсумовуючи викладені міркування та аргументи на користь відповідних ознак політичного переслідування, маємо змогу запропонувати таке його визначення: *це діяльність, що полягає у застосуванні до особи (або групи осіб) законних та/або незаконних різнорідних, функціонально спільних заходів впливу, об'єднаних політичною чи політично зумовленою метою та які тягнуть за собою соціальні обтяження та/або спричиняють фізичну, моральну чи матеріальну шкоду*. Представлене поняття є родовим та охоплює як політико-

правове, так і політико-дискримінаційне переслідування. Під останнім, таким чином, можна розуміти *різновид політичного переслідування, що є проявом дискримінації особи чи групи осіб за ознакою їх політичної активності чи політичних поглядів*. Таке переслідування слід вважати політичним злочином у цілому. Кримінально-правова ж оцінка відповідних діянь, що складають зміст такого злочину, може бути різною та, як правило, передбачає множинність злочинів, що вчиняються у співучасті.

Наведене бачення політичного переслідування загалом та політико-дискримінаційного зокрема відтворює біхевіористську силову модель реалізації політичної влади. Втім, така модель не завжди здатна повною мірою розкрити всі суттєві для кримінології сторони досліджуваного феномена. Поза увагою лишаються кримінологічно значущі системні та функціональні аспекти інтерпретації влади. Тож доповнити наукову картину відтворення феномена політико-дискримінаційних переслідувань здатна, вважаємо, їх структурно-функціональна модель. Використовуючи положення посередницької теорії влади, розроблену класиком структурного функціоналізму Т. Парсонсом, інтерпретувати політичну владу можна як засіб соціального посередництва, а відтак і як інтегративну властивість соціальної системи загалом, що пов'язана з: а) підтриманням її цілісності; б) координацією загальних колективних цілей з інтересами окремих елементів; в) забезпеченням функціонального взаємозв'язку підсистем суспільства на основі консенсусу громадян та легітимізації лідерства [5, с. 72–75]. Оперування таким розумінням політичної влади відкриває можливості до тлумачення політико-дискримінаційних переслідувань як:

а) *функції політичної системи щодо збереження стабільності політичної кон'юнктури* на користь істеблішменту, що визначає генеральні конфігурації державної влади (апаратно, предметно-стратегічно). Реалізація цієї функції через політичні переслідування здійснюється в інтересах політичних акторів, на яких замикається як змістовна, так і кадрова складова роботи апарату держави. Приведення в життя відповідної лінії політичних асоціальних практик є, з одного боку, свідченням наявної потреби у підтриманні легітимності влади як результату культивування лояльності (схвалення) у складових масової політичної свідомості, а з іншого – індикатором слабких електоральних позицій провладної політичної сили, неможливості вести добросовісну конкуренцію

боротьбу, що є об'єктивним чинником організації переслідувань. Суб'єктивним же слід визнати вади політичної свідомості, брак культури політичної діяльності, нехтування базовими принципами демократії та ліберального суспільного устрою;

б) *функції силової консолідації політичної сили*. Її виявлення спостерігається в країнах з нерозвиненою політичною системою, квазідемократичним режимом, за якого показники народовладдя та політичних свобод є лише номінальними, реально ж превалюють централізм, корпоративізм у реалізації публічного управління. Саме в політично позначених корпоративних утвореннях («командах»), що нерідко виявляють ознаки організованих злочинних угруповань, використовуються означені політичні переслідування вказаного функціонального призначення. Воно властиве для корпоративно-узвичаєного політико-дискримінаційного переслідування та забезпечує досягнення превентивних цілей в аспекті збереження відданості та консолідованості політичної сили;

в) *функції забезпечення локального переважання опозиційної політичної сили*. Об'єктивно вона може бути реалізована через політико-дискримінаційні переслідування з боку представників політичної меншості виключно на місцевому рівні, де ситуативно, тактично забезпечується деякий паритет сил і можливостей. Таке переслідування здійснюється, зазвичай, щодо журналістів, депутатів місцевих рад, громадських діячів, які викривають негативні сторони діяльності відповідного політичного актора.

Не зважаючи на функціональну різноплановість політико-дискримінаційного пересліду-

вання, структурно воно належить до групи інструментів конструювання суспільно-політичної думки та/або засобів демонстрації сили як важеля контролю у сфері політико-корпоративного управління. В обох випадках йдеться про опосередкований інформаційний вплив на визначену аудиторію.

Таким чином, у широкому, структурно-функціональному, розумінні політико-дискримінаційне переслідування становить інструмент конструювання суспільно-політичної думки чи контролю у сфері політико-корпоративного управління, що застосовується з метою збереження стабільності політичної кон'юнктури та/або консолідації політичної сили, та/або забезпечення локального її переважання у політичному протистоянні. Важливо також зауважити, що зазначений різновид асоціальних політичних практик не завжди має кримінальні форми прояву, а тому не може бути цілком віднесений до феноменології політичної злочинності. Політико-дискримінаційні переслідування варто розглядати комплексно. Залежно від засобів їх реалізації вони можуть розглядатися і як фонове для політичної злочинності явище, і як один з видів політичної злочинної діяльності.

Висновки. Перспективи подальших досліджень політичних переслідувань вбачаються у виявленні, описі та поясненні співвідношення цієї кримінологічної категорії з політичними репресіями, політичним терором. Також важливим видається дослідження методологічних засад ретроспективного аналізу й правової оцінки політичних переслідувань з урахуванням міжнародного досвіду застосування принципу *ex post facto*.

Список використаних джерел

1. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : закон України від 9 квіт. 2015 р. № 317-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19>.
2. Словник української мови : в 11 т. Т. 6 / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР ; [голова редкол. І. К. Білодід]. – Київ : Наук. думка, 1975. – 679 с.
3. Батиргареева В. С. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток української кримінології / В. С. Батиргареева // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1 (2). – С. 209–227.
4. Політичні переслідування в сучасній Україні 2010–2011 [Електронний ресурс] / [Громад. ком. захисту від політ. переслідувань в Україні]. – 80 с. – Режим доступу: <http://library.khpg.org/files/docs/1345829416.pdf>.
5. Парсонс Т. Система современных обществ / Толкотт Парсонс ; [пер. с англ. Л. А. Седова, А. Д. Ковалева ; под ред. М. С. Ковалевой]. – М. : Аспект-Пресс, 1998. – 270 с.

Надійшла до редколегії 18.08.2015

ОРЛОВ Ю. В. ПОЛИТИЧЕСКОЕ ПРЕСЛЕДОВАНИЕ КАК СОЦИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ ФЕНОМЕН: КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Исследованы политические преследования как криминологически значимые факторы и формы воспроизводства политической преступности. Предложено авторское понятие категории «политическое преследование». Отстаивается мнение, что оно может быть двух видов: политико-правовое и политико-дискриминационное. Приведены узкое и широкое понимание

последнего. Первое отражает деятельностную природу преследования, второе – структурно-функциональную. Политико-дискриминационное преследование дифференцировано на целерациональное, ценностнорациональное и корпоративно-традиционное.

Ключевые слова: политическое преследование, дискриминация, деятельность, преступность, политика, функция.

ORLOV Y. V. THE POLITICAL PERSECUTION AS A SOCIAL AND LEGAL PHENOMENON: CRIMINOLOGICAL ASPECT

In order to determine the social and legal nature, the concept and types of political persecution, as well as realizing a short criminological analysis of the features of its reconstitution the author has studied political persecutions as important in criminology factors and forms of reconstitution of political crime.

The object of the study was political persecution as a social and legal phenomenon. Research methodology is represented by three levels of cognition. Epistemological tools of dialectical determinism are used on the philosophical level. A number of methods of formal logic and comparison, modeling are used on general and scientific level. Not included sociological observation, content analysis of mass media materials, media, litigation, expert evaluations are used on special and scientific level.

Under political persecution the author has suggested to understand activity that is based on using legal and / or illegal diverse, functionally joint measures of impact on a person (or group of people), which are united by political or politically conditioned purpose and which entail social encumbrance and / or cause physical, moral or material damage. This concept encompasses political and legal, political and discriminatory persecution.

In the narrow, behavior understanding political and discriminatory persecution appears as a kind of political persecution that is a manifestation of discrimination of an individual or groups on the basis of their political activity or political views of certain content. Depending on the specific internal determination political and discriminatory persecution is differentiated into instrumentally rational, value and corporate commonly accepted.

Broadly, according to structural and functional sense political and discriminatory persecution is a tool for constructing public and political thought or control in the sphere of political and corporate management, which is used to preserve the stability of the political situation and / or consolidation of political forces and / or provision of its local dominance in the political confrontation.

Keywords: political persecution, discrimination, activity, crime, politics, function.

УДК 351.755(477)

О. Ю. ПРОЦКИХ,

кандидат юридичних наук,

викладач-методист факультету з підготовки працівників ОВС

навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Викладено напрямок удосконалення адміністративної діяльності Національної поліції України, пов'язаний зі створенням досконалих методів і форм правового регулювання та забезпечення ефективності її діяльності щодо встановлення особи.

Ключові слова: встановлення особи, адміністративна діяльність, Національна поліція України

Protskykh, O.Y. (2015), "The issue of identification of a person within the activities of the National Police of Ukraine" ["Pytannia vstanovlennia osoby v diialnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy"], *Pravo i Bezpeka*, No. 2, pp. 126–132.

Постановка проблеми. Для успішного вирішення основних завдань Національної поліції України потрібне оперативне і точне встановлення окремих учасників правових відносин. Це обумовлює необхідність дослідження самого поняття встановлення особи, а також удоскона-

лення методів і форм правового регулювання для забезпечення ефективної діяльності поліції щодо встановлення особи.

Стан дослідження. Для вирішення визначеної проблеми нами проаналізовані праці В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха,